

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Handwritten scribbles

*(No.) 100
100*

ARBETARENS LÖN

AF

J-Y BRN.

Ödman. J-y 2

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1911

ARBETARENS LÖN

AF

J—Y BRN.

STOCKHOLM 1889.
G. L. ÅSLUNDS TRYCKERI.

SECRETARYS OFFICE

Det var en mycket gynsam period för Berger & Komp. Konjunkturerna voro ypperliga, konkurrensen ringa och arbetskrafterna de bästa. Det var en oafbruten verksamhet, en aldrig stillastående omsättning, en verklig möda att summera ihop de penningar, som strömmade in i kassan. Men kassören var gammal och van och hade suttit på sin plats allt sedan fabriken första dag under den förre egaren, hvilken, då han afled, öfverlemnade åt den ende sonen hela sitt lifs verk.

Firman behöll fortfarande namnet Berger & Komp. Det lät ju alltid bättre och ingaf större förtroende, hvilket var nödvändigt, då huset ännu icke var så solidt. Men nu stod det sig väl, och om konjunkturerna också skulle förändra sig, var ändock fabriksägaren millionär. Han kunde draga sig tillbaka från affären och i lugn och ro njuta frukterna af sina arbetares svett och möda.

Fabrikslokalerna voro illa inredda, osunda samt alldeles för låga och trånga, för att kunna rymma alla desse arbetare, hvilkas antal under de sednare åren hade betydligt ökat. De gingo i vägen för hvarandra, stötte ihop och funno icke tillräcklig plats hvar och en för sitt värf. Besynnerligt, att de aldrig hade klagat. Tung, däfven och skämd låg luften där inne och dämpade lungornas verksamhet i deras bröst, som dagarne i ända, år ut och år in, böjdes öfver det hårda, ansträngande arbetet. Dam och smuts smögo sig för hvarvart andedrag in i deras inelfvor. Rök och os tyngde deras hjärnor, då lamporna tändes, så snart det började skymma utanför de dunkla fönsterrutorna.

Och ändå hördes de hvissla och sjunga muntra melodier. Arbetet gick så lätt därunder, och med hvarje dags

slut blef husbonden rikare. De hade aldrig kommit att tänka annat, än att detta var fullkomligen riktigt och alltid skulle så förbli. I dessa förhållanden hade de blifvit födda, vuxit upp och genomlevvat hela sitt lif. Med krökta ryggar hade de ödmjukt nästan tigt sig till platsen på fabriken. Det fans ju så många arbetare att välja bland!

Och då de lyfte sin veckoaflöning, mottogo de den på sådant sätt, som om de finge till skänks dessa futtiga styfrar, för hvilka de arbetade sina armar styfva, förslappade sina muskler, försvagade sin syn och åldrades i förtid. De anade icke själfve, hvilken ringa bråkdel kom på deras lott af, hvad deras eget hårda arbete inbragte. De kände endast tacksamhet, slafvens tacksamhet för de smulor, som föllo från den rike mannens bord.

Allmänna omdömet om fabrikör Berger var emellertid särdeles godt. Vänlig och human mot sina arbetare, gjorde han en gång om året för dem en festlig tillställning, hvarom talades mycket berömmande i tidningarne, som då alltid togo till rubrik: »En god husbonde». Också blef utrymmet i fabrikslokalerna efter hand i någon mån förbättradt, då arbetsgifvaren äntligen insåg, att där ej fans plats för flera armar. Nya verkstäder tillbyggdes, men de gamla bibehöllos i sitt förra skick, och i afseende på de nya återstod mycket att önska. Arbetsgifvaren hade icke tänkt på annat än utrymmet, alldeles som då en oskicklig egendomsegare bygger stallar och ladugårdar för sina kreatur. Af ljus och luftväxling, som äro första vilkoren för såväl människors som djurs välbefinnande, fans alltför litet. Visserligen hade de osunda lamporna blifvit borttagna för eldfarlighetens skull och gasledning inledd, men det var också allt. Detta kom sig dock kanske mer af tanklöshet än nidskhet hos fabrikör Berger. Ingen hade påpekat bristerna, alla endast uttalat beröm, och arbetarne själfve knotade ju icke.

Men om han också aldrig hade hört någon anmärkning mot de osunda arbetslokalerna, hvarifrån all hans rikedom härflöt, så fick han dock veta, att hans eget hem var bristfälligt på allt sätt och vis. Och han tyckte det slutligen själf, smittad af sin hustrus fåfånga. Våningens åtta rum

voro alldeles för enkla och få för en millionär, fastän där icke funnos flera barn än en fullvuxen son. Men tidsförhållandena hade blifvit så annorlunda, och då man lefde med i världen, måste man ju rätta sig därefter. Således undergick det gammalmodiga huset en grundlig reparation. Väggar refvos ned, för att bereda rum åt rymliga salonger, flera rum tillbyggdes, förstugorna gjordes högre, trappuppgångarne bredare, på det att allt skulle taga sig storartadt ut. Fabrikör Bergers hus blef helt och hållet afklädt sitt borgerliga yttre och stod nu som den vackraste och ståtligaste byggnaden i hela kvarteret, ett riktigt palats, med sitt spetsiga torn i ena hörnet.

Fabrikören hade blott en enda arfvinge till sin million, då hans gifte arbetare, nästan alla, däremot hafva fått halfva dussinnet arftagare till sin fattigdom. Men »Herrens välsignelse faller alltid rikast på armodets barn, och dem är beredt ett stort rum i himmelen, där de yttersta skola varda de främste», tröstade den strängt ortodoxe församlingens herde en bekymrad moder, som klagade öfver, att brödet ej räckte till för så många munnar. Husbonden var ändock ärligare och förehöll mellan fyra ögon en af sina arbetare hans alltför ofta återkommande faderskap: det fans ingen annan möjlighet, än att hålla sig från sin hustru. Ja, mannen skulle försöka att göra det, lofvade han, men kände sig sedan riktigt skamsen, då hustrun ändå därefter födde honom åttonde barnet. Huru hade husbonden väl burit sig åt, som endast egde *en* afkomling? Och alla desse rike män sedan, som egde så få barn, hurudant var väl deras äktenskap? Stodo icke också de under inflytelsen af sin natur?

Denne arbetare med sina åtta barn hade i jämt fyratio år varit anställd vid fabriken. Äldste sonen var nu fullväxt och arbetade i verkstaden. Han sof icke längre i hemmet, utan i det logement, som bestods af arbetsgifvaren åt de o-gifte. Detta logement låg öfver verkstaden, med sängar utefter väggarna, den ena bädden öfver den andra, ända upp till taket. Det var således icke allenast under dagsarbetet, som de fingo inandas en förgiftad atmosfer, det var också under nattens långa timmar, och det var detta, som bröt

mången ynglings helsa, grundlade lifstids sjuklighet och ibland vållade en förtidig död.

Men på Albert Olsson tycktes det icke ha gjort någon synnerlig verkan. Han var stark och kunde stå emot. Glad ända till uppsluppenhet, muntrade han ständigt sina kamrater och höll målron vid makt. Men då de första ynglinga-åren voro öfver, blef han mer allvarlig och eftertänksam, skrattade sällan så högt och uthålligt och pratade icke längre tok, utan talade om saker, som förvånade kamraterna. Naturligtvis höll han sig endast till de yngre och sökte för dem utveckla idéer, hvilka han hemtade ur ett frisinnadt tidningsorgan, som han köpte hvarje Lördagskväll.

En gång blef han dock öfverraskad af själfva husbonden, just som han läste högt ur denna tidning om »Arbetaren och arbetsgifvaren». Fabrikören hade stannat häpen i dörren, utan att bli bemärkt. Han hörde hvarje ord och uppfattade mycket väl tendensen. Då steg han fram och uttryckte sin förvåning öfver, att *hans* arbetare läste »Demokraten», ett sådant där skandalblad, som hade en f. d. fästningsfånge till redaktör. Hvem hade köpt tidningen?

»Jag», svarade Albert Olsson, utan att blinka.

»Du!? Åh, det tänkte jag då allraminst. Men du förstår ju ingenting, Jag vill därför upplysa dig och er alla om, att »Demokraten» är en tidning, som smider ihop idel lögn, ett organ, som smutskastar hederligt folk och sätter människor i harnesk mot hvarandra, som vänder upp och ned på hela samhället, som hädar Gud och öfverhet och som . . . » han måste hålla upp, för att hemta andan, »som framför allt vill rubba det goda förhållandet mellan tjänare och husbonde.»

Det föll ingen in att svara. De sågo bara litet flata ut allesammans, utom Albert Olsson. Han vände icke bort sin klara, öppna blick från husbonden, hans panna sänkte sig icke en tum. Fabrikörens röst lät i det hela så ängslig och fruktande. Det fans således någonting att vara rädd för? Det var det, som den unge arbetaren begrundade djupare än någonsin.

»Och om I viljen vara mina vänner och fortfarande

mina arbetare,» fortsatte fabrikören något långsammare, »så läsen aldrig vidare »Demokraten». *Jag förbjuder denna tidning inom logementet!*» höjde han rösten. »Låt det blifva, såsom det hittills varit mellan oss! Tillsammanlagdt har din far, Albert, tjänat i fyratio år hos min far och mig, och vi ha aldrig varit missnöjde med honom. Låt mig få säga det samma om sonen! God natt med er?» tillade han, då ingen hördes yttra något. »I ären väl trötte efter dagsarbetet, tänker jag, och behöfven sofva. Gån därför och läggen er; det han I mera nytta af, än af att läsa sådan där smörja.»

»Sofva och arbeta! Arbeta och sofva! Ja, det är så, ni vill ha det, för att bli rikare för hvarje dag!» utbrast Albert, då dörren stängdes efter husbonden.

»Tyst!»

Kamraterna hade icke hört, om fabrikören hunnit ur förstugan utanför logementet. Han hade dock aflägsnat sig med raska steg därifrån, upprörd öfver att ha funnit »Demokraten» inom sina egna väggar. Det var en tidning, som af de rike och mäktige strängt tadelades, men tillika fruktades och af dem därför lästes i smyg. Där talades oförskräckt om arbetarens tryckta ställning och behovet af genomgripande reformer, om allmän rösträtt, forkortning af arbetstid och förhöjd aflöning. Ja, det var så mycket, »Demokraten» drog fram med, som gjorde arbetsgifvarne alldeles ursinnige. Dylika tidningar borde aldrig få finnas till, icke heller någon tryckfrihet; åtminstone borde denna vara mycket inskränkt, så att allt det gamla fick gå sin gilla gång i de kända hjulspåren. Det var så bekvämt att samla rikedomar genom andras krafter, att man på det allra bestämdaste borde sätta sig emot alla förändringar i detta hänseende. Arbetarne skulle fortfarande hållas i tukt och Herrans förmäning samt i fullständig okunnighet om sin styrka . . . det hade alltid varit en tyst öfverenskommelse mellan arbetsgifvarne.

Följande dag vid middagsmålet träffade Albert åter samman med sin gamle far. Denne såg mycket allvarlig och bekymrad ut. Sedan han ätit och barnen stigit upp från bordet, berättade han, att han blifvit af fabrikören kal-

lad till ett enskildt samtal. Det hade rört Albert, som köpte »Demokraten» och läste dess uppviglande artiklar för kamraterna. Sådant var icke i husbondens smak, det ville han låta veta, och han hade lagt den gamle arbetaren varmt på hjärtat att varna sin son för att tredskas och öfverträda arbetsgifvarens förbud, så vida han icke föredrog att bli skild från fabriken.

»Förbud?» upprepade Albert. »Hvad förbjuder då fabrikören?»

»Att läsa den där tidningen. Låt bli det för din gamle fars skull åtminstone! Vi ha ju det så bra, vi kunna ha det som arbetare.»

»Det är slafven, som talar i dig, far! Men så har du också varit slaf i fyratio år, så att frihetskänslan hunnit riktigt att dö hos dig. Men begär icke, att jag skall trampa i samma fotspår!»

»Hvad vill du då?»

»Jag vill endast ha rättvisa. Är detta för mycket begärdt kanske? Ha icke desse arbetsgifvare alltid haft fordringar på oss och framlagt *sina vilkor*, utan att vi fått säga vår mening. Men med de tiderna är det snart slut; vi vilja också ha ett ord med i laget. Vi äro ändå *styrkan*, det ha vi icke vetat förr.»

»Albert,» modren lade sin hand på hans skuldra, »vi ha lefvat så länge i fred och ro och vilja fortfarande göra det. Tänk ej på att bråka och ställa till ledsamheter för oss gamla. Låt bli att läsa den där tidningen, som kommer så mycken förargelse åstad. Hvad skall du, stackars fattige yngling, kunna göra?»

»Mycket, blott kamraterna äro enige. Vi skola först förmå arbetsgifvarne att förkorta arbetstiden, så att vi åtminstone hinna tvätta smutsen af våra händer före måltiderna och vi också få njuta litet af hemmets lycka. Man har endast lemnat natten åt oss för sömnens skull. Så vilja vi ha löneförhöjning, eftersom lefnadskostnaderna blifva dyrare och bekymren växa oss öfver hufvudet, allt medan arbetsgifvarens öfverflöd blir större och större.»

»Det där låter visserligen mycket bra, men huru åstadkomma det?»

»Vi strejka.»

»*Strejka?!*» den gamle mannen reste sig skälfvande upp från bordet.

»Ja, om man icke godvilligt ger oss, hvad vi begära.»

»Man har aldrig strejkat på Berger & Komp:s fabrik,» hviskade fadren, rädd för att hans röst skulle tränga ut genom det halföppna fönstret.

»Det *kan* komma att ske . . . .»

»Nej, aldrig!»

»Du gör oss slutligen bestämdt olycklige, Albert», modern blef ängslig till mods.

»Bah, arbetaren förstår lika litet som oxen sin styrka, ty gjorde han det, skulle han ej längre bära oket.»

»Du har kanske någonting redan nu i görningen, Albert?»

»Åh nej, icke nu . . . . det har ännu icke hunnit till mognad, och krafterna äro för få. Vi bereda oss bara . . . .»

Syskonen samlade sig omkring äldste brodern. De hörde någonting alldeles nytt och blefvo nyfikna, men modern var nog klok att visa dem alla på dörren. Där ute på gården låg solljuset så klart och skinande, att det vore bra mycket mera lockande för dem att leka där, än att stanna inne i det kvafva rummet. Endast den nittonåriga Anna satt kvar på sin plats. Hon hörde tyst på Albert, förundrad öfver, hvarifrån han tog alla sina ord. Så öfvergick talet på fabrikörens son. Albert hade reda på honom och hans öfverdådiga lefnadssätt i Upsala. Hvad han förstörde i månaden, gick till högre belopp, än hvad de allesammans lefde af under hela året. Och ändå var han fördjupad i skuld, och fabrikören hade fått på en enda revers utbetala fem tusen kronor. Detta visste Albert säkert och ännu mycket mera, fast han ej ville komma fram med det, för att icke sära systemens blygsamhet.

»Det är föräldrarnes svaghet skulden till. Så ledsamt, då man bara har ett enda barn! Vi höllo ändå allt bra mycket af den vackre, hurtige gossen. Du var nästan jämn-

årig med honom, Albert, och I lekten ofta tillsammans som barn.»

»Ja, nog mins jag, hur han alltid kujonerade mig. Aldrig glömde han, att *jag* var tjänarens fattige son i lappad tröja och barfotad och *han* husbondens ende rike arvinge i sammetsblus och lackerade skor. Nu känner han icke igen mig längre.»

»Men han helsade dock mycket vänligt på mig, då han sist var hemma. Jag kan ej låta bli att tycka, att han är bra vacker.»

»Och den hvita studentmössan klädde honom så väl,» inföll Anna blygt.

»Han kommer hem igen endera dagen, hörde jag någon säga på fabriken. Jag vill hålla tio mot ett, att han inte skall helsa på mig, om jag möter honom på gatan.»

»Du är så bitter, Albert.»

»Det kan väl hända. Men jag hatar millionärens son, som förslösar frukten af vårt arbete. För honom är ingenting godt nog, medan vi få försaka och undvara det nödvändigaste. Han sofver under sidentäcke och på dunbolster, men på en hård halmdyna sträcka vi ut våra af arbetet värkande och domnande lemmar. Och så upp, innan dagen bräcker, medan han lättjefullt drar sig, tills solen står högt på himlen! Är detta rättvist deladt kanske? Hva' sa? Känner I ingen harm, då han, drönaren, kastar bort på sina nöjen guldets, som vi dragit ihop, likt bien honungen i kupan? Åh, hvad det kostar på att se denne praktige herre och känna oset af hans fina cigarrer!»

Han skulle komma hem endera dagen, hade Albert sagt. Det var på det, Anna sedan gick och tänkte. Det kunde väl hända, att han var en sådan där lättsinnig sälle, som brodern beskrifvit, men det rörde ju henne egentligen icke och dessutom talade Albert alltid i så starka uttryck och gjorde sakerna värre, än de verkligen voro. Hon mindes

åtminstone, att den rike arftagaren aldrig varit stygg mot henne, då de någon gång som barn lekt tillsammans ute på den stora fabriksgården. Hon var visserligen då bara en liten flicka, flera år yngre än han, men hade han varit så elak som Albert påstått, så skulle hon väl också haft någon erfarenhet af det.

Han skulle komma hem endera dagen. Tänkte hon nu icke på det igen och undrade, *hvilken dag?* För hvarje gång, hon hade sett honom, såg han bättre ut, och alla sade ju detsamma. En gång hade han gått förbi fönstret, vid hvilket hon satt och som låg mycket lågt på nedra botten, där deras bostad var belägen. Sedan hade hon sett honom flera gånger, eftersom de bodde inne på fabriksgården med fönstren utåt gången invid trädgårdsstaketet. Det var en ganska stor trädgårdsanläggning med drifhus och blomsterpartarrer, mycket väl inhägnad, på det att fabriksfolkets barn icke skulle komma dit in.

Det fans en mindre bakgård, där fabriksarbetarnes hustrur hade rätt att hänga och torka sin tvätt. Där voro också mangel och tvättstuga, som begagnades i tur och ordning, för att förekomma kif. Nu hade det varit madam Olssons tur. För henne hade det gått raskt undan, med Anna till hjälp, som var van och aldrig latade sig. Tvätten var färdig, klappad och vriden och skulle bara hängas upp till torkning. Det gjorde Anna ensam, eftersom modren måste in och laga maten i ordning. Det var en mycket gynsam dag med sol och svag blåst, så att, om samma vind hölle i, skulle de våta kläderna nog vara torra innan kvälldags.

Att arbeta kändes aldrig tungt och påkostande för Anna. Hon höll modren så kär, att hon mången gång hade försakat ett tillbudet nöje, för att ej lemna henne ensam vid sysslorna. Hon var den bästa och mest älskade af de åtta barnen. Det fans en dotter, äldre än Anna, hon, som hade kommit efter Albert, men hon var helt annorlunda; litet slarfvig och lätt af sig, hade hon tidigt knutit och brutit många förbindelser. Men ändå hade hon icke råkat i någon olycka, fast hon länge varit ute i världen och tjänat sitt bröd hos andra.

Som det icke föll sig så lätt för Anna att kasta kläderna öfver strecket, måste hon emellanåt sträcka sig på tå och höja armarna allt hvad hon förmådde. Det gick icke utan stor ansträngning. Hon hade blifvit varm och röd, och de bruna hårflätorna hade lossnat och hängde ända ned till midjan. Klädningsärmarne hade hon vikit upp öfver armbågarne, så att hon skulle vara riktigt fri och ledig. Hon trodde så säkert, att hon var alldeles ensam här ute på bakgården, och aktade därför icke på, huru den närgångna vinden lallför betänkligt sysslade med hennes underkläder och blottade, hvad som borde döljas.

Just som hon hängde upp det sista plagget, såg hon en vit studentmössa sticka upp öfver strecket. Ett par blå ögon betraktade henne närgånget, men då de funno sig upptäckta, förändrade de hastigt uttryck.

Det var, hvad hon minst hade tänkt sig, att bli öfverraskad af *honom* här. Hon blef mycket förlägen och rodnade starkt. Men han kände alls ingen benägenhet att draga sig tillbaka. Han kom i stället ända fram till henne, lyfte artigt på mössan och sade något, som Anna icke riktigt uppfattade.

»Förlåt, men jag tyckte alldeles, som om jag kände igen er?»

Det hade ju varit ohöfligt att icke svara, då han talade så vänligt till henne. Hon sade också, hvem hon var, och då erinrade han sig mycket väl, att de hade lekt tillsammans som barn. Han hade de sista åren varit så mycket från hemmet, att det ej var godt för honom att känna igen alla vid gården. Anna var dessutom så förändrad, påstod han, att hon alldeles vuxit ur känslan. Mindes hon, hur roligt de haft tillsammans med bollkastning och »kurra gömma»? Ja, nog kom hon ihåg det, fast det egentligen hade varit hennes äldre syster, som fått vara med därom. Han frågade också efter denna syster och tyckte att det varit klokt af Anna att ha stannat hemma hos föräldrarne, i stället för att gifva sig ut i världen bland alla dess faror och frestelser. Han lade sina ord så väl, att Anna icke kunde misstänka honom för något ondt. Han var visst icke högfärdig, det kunde hon då taga honom i försvar för.

Det hade händelsevis fallit honom in att göra en titt ut på bakgården, och så fick han syn på den unga flickan. Först, lade han föga märke till henne och ämnade just gå därifrån, då någonting plötsligt fångslade hans uppmärksamhet och gjorde honom litet varmare. Det var de vackra smalbenen och de ovanligt små fötterna, som ändock icke kommo till sin fulla rätt i de simpla läderkängorna. Ju närmare han betraktade Anna, desto flera behag upptäckte han. Hon var ju en riktigt vacker flicka, frisk och inbjudande som en nyss mogen frukt. Att han icke förut vetat af, att Albert Olsson hade en så täck syster!

Ingen hade funnit något ondt däri, att fabrikörens son, den unge »kandidaten», hade språkat med Anna ute på bakgården. Men Albert tyckte icke riktigt om det och mumlade något om, att Anna var alldeles för god för hans kurtis. Men han hade ju icke kurtiserat henne. Det skulle Albert icke ha sagt, ty Anna visste ju, att det var osanning.

Från den dagen träffade emellanåt Anna den unge studenten i sin väg. Han kastade alltid ett vänligt ord åt henne i förbifarten, då hon städse hade så brådtom att gå förbi honom. Någon gång hade han ändå fått henne att stanna och höra på honom. Han hade alltid något roligt att tala om och lockade ur henne ett och annat. Så hade han fått veta, hur mycket bestyr hon hade i hemmet, men att hon ändå skaffade sig en liten inkomst med linnesöm. Det var ju helt naturligt, att han erbjöd henne att sy skjortor åt sig. Så var bekantskap inledd mellan dem. Men han gjorde icke gerna något besök i hennes hem, därför att han aldrig träffade henne ensam. Ettdera var modren eller någon af syskonen tillstädes, och för den äldste brodern kände han en instinktlik fruktan, ty icke kom han i några rena afsigter. Han ville eröfra Anna på samma sätt, som han gjort med så många andra flickor. Och då hon såg på honom med sina stora, bruna ögon och han narrade hennes röda mun att le, då kände han frestelsen starkast. Hennes oerfarenhet lät henne icke ana, hvilka planer han hyste mot henne.

Hon tänkte nu på honom hela dagen igenom, och han

besökte henne i drömmen om natten. Det var alldeles för galet tyckte hon själf, att gå och grubbla på en så rik och fin herre som Helge Berger. Han var icke för henne, stackars fattiga flicka! Hon skulle därför vara på sin vakt och akta sig för att visa minsta skymt af den tillgifvenhet, hon kände för honom. Men då han kom, förrådde henne den häftigt upprinnande rodnaden på kinderna och den darrande osäkra blicken i hennes ögon. Sådant upptäcka de unga männen så lätt och begagna sig alltid däraf.

På flere dagar hade Anna icke sett honom. Hon visste, att han hade rest ut åt landet och skulle dröja borta ungefär en vecka. Hvarför skulle hon tycka, att det var tråkigt, och längta, att han skulle komma hem igen? Vore det icke bäst, att hon alldeles undflydde honom, så kände hon ju icke någon saknad? Men det är ej så lätt att resonnera i dylika fall, allra minst vid nitton år.

Då någon gick på sandgången utanför hennes fönster, spratt hon genast till, lyssnade och väntade, att det var han, som hade kommit tillbaka och tagit den vägen till trädgården. Men det var aldrig han. Han dröjde nog borta längre, än hvad han sagt.

En dag hade Anna haft fullt upp att göra med att stryka syskonens och sina kläder. Men det hade gått raskt och flinkt undan som vanligt. Hon hade stått vid strykbrädet ända sedan morgonen, och nu höll det på att kvällas. Det var så olidligt hett i rummet, och varm var också Augustiaftonen, så att det kändes blott en ringa svalka, fast Anna hade slagit upp båda fönstren. Hon stod med bara armar och hade kastat af sig koftan. De runda, hvita axlarna stucko upp ur linnet. Hennes välformade hufvud, som nu var nedböjdt, tog sig bra ut med sitt bruna, glänsande hår, som smått krusade sig vid tinningarne.

Hvad var det? Hon ryckte till och släppte strykjärnet. Någoting fuktigt, doftande föll midt i den nakna barmen. Det var en röd, dagstänkt ros, en af sommarens sista. Nog visste hon, hvem som hade kastat blomman genom fönstret på henne. Rodnande af blygsel, drog hon sig långt in i rummets bakgrund. Han hade sett henne så där till

hälften afklädd! Hon borde väl ha tänkt på, att han ändå kunde komma och öfverraska henne. Usch, hvad hon skändes!

»Anna!» ropade han och kom ända fram till fönstret.

Men hon svarade icke, utan tryckte sig allt längre in i vrån mellan kakelugnen och skåpet. Han såg henne säkert icke, eller också ville han icke längre dröja, utan gick.

Aldrig skulle hon träffa honom mera, nej, aldrig... han, som hade sett henne på det sättet! Och hon undvek alla tillfällen därtill och lyssnade noga, om han var i närheten, hvarje gång, hon gick utom dörren. Men ändå öfverrumplade han henne i en skymningsstund, då hon trodde sig så säkert kunna smyga sig ut. Hon höll sig tätt invid trädgårdsstaketet, men då hon kommit i skuggan af den stora oxeln, som växte därinnanför, blef hon fångad af tvenne starka armar. Hon gjorde ett häftigt motstånd, men det hjälpte ej; han höll henne fast och släppte henne icke, förrän han kysst henne.

Fabrikör Berger ämnade göra den sedvanliga festliga tillställningen för sina arbetare ännu mera glad därigenom, att ungdomen skulle få dansa. Ett af de stora magasinerna hade fördenskull blifvit utrymdt och löfklädt. Några gamla lampetter hittades rätt på och hängdes på ena långväggen, och i taket sattes en krona med sex ljusarmar. Det blef till slut en riktigt ståtlig balsal, dit de unge oupphörligt sprungo och kastade lystna blickar. Åh, hvad de skulle roa sig grundligt! Husbonden var dock en verklig menniskovän.

Ute på gården, som omgafs af ett högt plank och som låg nästan alldeles afstängd från grannarne, restes granar, hissades flaggor och vimplar. En stor transparang, med arbetets symboler, prunkade midt öfver en estrad, uppförd för honoratiories. Längre bort stodo några bord med vin och punsch, om också icke af någon finare sort; ty med de gäster, som voro hit inbjudne, var det ej så noga, och de för-

stodo sig ju icke heller på något bättre och ädlare. Där buros ut väldiga brickor med påbredda smörgåsar och bakverk åt barnen, kringlor, pepparkakor och saffransflåtor; ölbuteljer radades upp tätt utmed bordskanterna, så att något knussel var det dock icke.

Trädgården kläddes också med kulörta lyktor, brokiga och enfärgade, allt efter som det tog sig bäst ut. Här var ej mening, att arbetarne skulle hållas, utan blott de inbjudne gästerna, som naturligtvis icke kunde trakteras på samma simpla sätt.

Helgdagsklädd samlades efter hand hela arbetareskaran med hustrur och barn ute på gården. Arbetsgifvaren med familj hälsade dem hjärtligt välkomna. De hade en utmärkt förmåga att taga sitt folk. De förstodo så väl, att på en sådan här afton forkorta det afstånd, de eljest så noga iakttago mellan sig och arbetarne. De talade så vackert och uppmuntrande till dem, smekte och klappade barnen, som ännu icke vågat ens göra en titt in i den granna trappuppgången i fabrikörens nya palats, där en vresig portvakt vakade ingången.

Fru Berger gick omkring i grupperna och uppmanade hustrurna att hålla sig till vinet i stället för punschen. Vinet var verkligen godt och sött; man kunde till och med låta barnen smaka på det, och så läppjade hon själf på ett glas.

Sonen Helge, arftagaren till den rikedom, som alla dessa händer omkring honom dagligen förstorade, var också själfva älskvardheten i kväll. Han språkade muntert och gladt med de unge arbetarne, som allt mera skockade sig omkring honom. Han skämtade på ett så roligt sätt, att de ovilkorligen måste skratta och finna honom mycket kvick.

Men ensam och skild från alla, stod Albert på något afstånd. Han såg och iakttog allt, såg, att bakom denna förgyllda ram fans något helt annat, än hvad som syntes — han mottog icke det falska myntet för äkta.

»Kandidat» Berger hade också velat draga Albert till sig, men han ville icke själf göra något försök därtill, utan han väntade, att denne själfmant skulle komma, men Albert

stod alltjämt kvar på samma plats. Helge kände dessutom af instinkt, att det var kanske allra bäst att undvika brodern, då han gick med sådana planer på systemen.

Att fästligheten hade någon särskild betydelse i afton, anade hvar och en, ty skvallret hade fört fram, att fabriköf Berger gått in till kungliga sällskapet Pro Patria med ansökan om medaljer för de arbetare, som varit i 20, 30 à 40 år anstälde vid fabriken. Men denna öfverraskning var sparrad till allra sist, då ölet och smörgåsarne blifvit inmundigade, eftersom hvarken husbonden eller församlingens kyrkoherde ännu gjorde någon min af att bestiga estraden.

Husbondfolket lemnade slutligen arbetarne för sig själfve, för att sysselsätta sig med sina öfverklassgäster, hvilka höllo till i trädgården och i lusthuset omkring det med fina viner och andra utsökta läckerheter fullsatta bordet.

Så fort Helge såg någon möjlighet att smyga sig bort passade han på. Han ville se, om Anna dansade. Jojomen, hon var midt uppe i svängen! Om han också skulle taga ett hvarf omkring med henne? Det kunde väl ej väcka något uppseende? Efter polskans slut gick han rätt fram till Anna och bjöd upp henne till nästa dans. Alla tyckte, att en stor ära vederfors henne. Själf kände hon sig öfversäll. Det hade hon aldrig trott skulle komma att ske. Han höll henne med stark arm om lifvet, tryckte henne intill sig så nära och eldigt samt dansade så svindlande lätt, som om han flöge bort med henne, tyckte hon. Alla makade sig ur vägen och röjde plats för dem. Så hade Anna aldrig valsat förr! Hon skulle minnas det för hela sitt lif!

Albert stod i själfva dörröppningen. Han följde det dansande paret med mörka blickar och med tyst föresats att ej lemna dem ur sigte på hela kvällen. Annas rodnande kinder och de blickar, hvarmed dén unge, lättsinnige »kandidaten» betraktade henne, gäfvö honom mycket att tänka på. Helge Berger var säker på, att rätta tillfället nu var inne att få rå om den täcka flickan en stund för sig själf. Han förde henne ut vid sin arm, och Albert smög sig på afstånd efter dem. Han såg, huru Helge bjöd Anna att dricka vin borta vid ett af borden och stötte sitt glas till-

sammans med hennes. Hvad tänkte Anna på, som lät narra sig att taga ett nytt glas, fylldt ända till brädden? Hon var ju icke van att dricka, och vinet, hur oskyldigt det än var, kunde göra henne yr. Skulle Albert gå fram och varna? Men det såg så misstänksamt ut. Han kunde ju låta dem hållas ännu en stund. Men då Helge hviskade till Anna något, som hon tycktes draga sig för, gick han så nära, att de märkte honom.

»Kandidaten bjuder mig in i trädgården», sade hon åt brodern.

»Fabrikören skulle kanske inte ta' så väl upp det», svarade han och försökte lägga något i rösten, som systemen skulle fästa sig vid.

»Det tager jag på mig», log Helge, så att hela hans vackra, hvita tandrad glänste. »Jag bjuder Anna in i trädgården. Om hon själf ingenting har däremot, så kan väl ingen annan hindra det heller.»

Anna tyckte icke om Alberts dystra blick. Hon ville så gerna följa med in i trädgården, som låg där så trolsk i skenet från de kulörta lyktorna. Och då »kandidaten» öppnade grinden för henne, gick hon med. Men så snart de kommit ett stycke fram på den breda sandgången, drog Helge henne med sig in på en dunkel sidogång, där ingen lykta fans. Han satte sig på en bänk med lågt ryggstöd. Anna skulle också sätta sig.

»Jag har längtat efter ett sådant här ögonblick», började han hviskande. »Du blef väl icke ond på mig, Anna, för hvad som hände i förgår kväll? Jag ångrade det så mycket sedan. Blef du verkligen ledsen?»

»Ja, kandidaten skulle inte ha burit sig så där illa åt», svarade hon undvikande.

»Men du vet inte, Anna, hur mycket jag håller af dig. Jag vill säga det nu . . . .»

Skulle hon våga tro på något sådant? Nej! Hon steg upp, men han hade fått fatt i hennes hand och kände, huru hon sakta darrade.

»Är du rädd för mig?»

»Ja, jag är rädd, så rädd . . . .»

»Ack, du lilla toka! Inte är jag så farlig», han slog djärft armen omkring hennes lif och drog henne ned på sitt knä. »Nej, sitt stilla, min flicka, inte vill jag dig något ondt.»

»Släpp mig . . . o, släpp mig!»

Men det föll honom icke in, utan han böjde hennes hufvud sakta bakut och kysste henne. Han kysste henne om igen, längre, uthålligare, liksom för att ingjuta sin lidelse hos henne. Men hon slet sig lös mycket uppskrämd, ty något sådant hade aldrig förr händt henne.

»Du älskar mig då inte det minsta, Anna?»

Jo, olyckligtvis älskade hon honom, men hon var fullt medveten om, att det låg något orätt i att dröja här. Men hon fick icke gå; han höll henne kvar, då han nu hade fått henne så nära. Han talade med henne om värmen af sina känslor, bad henne tro på honom och bli helt och hållet hans. Det var ju ingenting så ovanligt, att en rik man älskade en fattig flicka; det hade hon väl förut hört talas om? Ja, det hade hon och började slutligen lyssna till honom. Han sade så många fagra ord — alla de försäkringar, han gaf henne, voro verkligen rörande. Icke kunde det finnas någon falskhet hos honom? Om han också hade lefvat litet undan i Upsala, såsom Albert hade hört, så kunde han väl ha ett godt hjärtelag för det. Och för resten var det nog, såsom modren sade, helt och hållet föräldrarnes skuld, som så mycket hade skämt bort honom.

Den eldige, och af sitt heta blod allt mera passionerade unge mannen, gaf akt på, hur hon småningom gaf vika.

»Anna», han tog hennes armar och lade dem själf omkring sin hals, »jag vågar bedyra, att jag icke är dig likgiltig. Du älskar mig bestämdt? Sägg mig bara det . . .»

Men Anna kände sig så blyg. Hon fick icke fram ett enda ord.

»Säg mig det!» han blef allt ifrigare. »Du skall aldrig få ångra det, Anna, på min heder och ära, du skall aldrig ångra det!»

»Ja,» hviskade hon då, men så sakta, att han måste anstränga sig för att höra det. »Om jag bara vågar . . .»

»Om du vågar att hålla af mig? Hvad menar du?» han tryckte henne intill sig så hårdt, att det gjorde henne smärta. »Hvem skulle kunna förbjuda det? Tror du då inte, att jag är stark och rik nog för att kunna försvara dig och hålla dig skadeslös? Jag vill göra allt för dig, min flicka!»

Ack, det var ändå bra roligt att höra på allt detta och känna sig smekt af honom! Det var något så underbart, så fullkomligt nytt, så ljust och varmt. Det liksom kröp in i blodet hos henne.

»Vill du icke komma upp på mina rum?»

Nej, det tordes hon då allra minst. Men han var enträgen och sade, att hon måste se, hur han bodde och hade det, för att sedan lifligare kunna tänka på honom. Och så ville han gifva henne något till minne af den här aftonen, något, som han hade där uppe hos sig och som han visste, att hon skulle tycka om. Men hon ville ändå icke. Hon kunde ju möta någon i trappan. Visst icke, invände han. Allt tjänstfolket var ju med på festen.

Tst! Var det icke någon, som ropade på henne? Båda hörde det.

»Anna!»

Jo, det var brodern, som stod utanför trädgårdsgrinden. Han var då alltid i vägen, tänkte Helge förargad.

»Man frågar efter dig», sade Albert och såg forskande på systern. »Du måste in och dansa igen.»

Anna hade så gärna velat slippa, men det gick icke an. Och hon dansade och drack vin emellanåt, som man bjöd henne, alltför ofta kanske, men hon var så omtyckt och eftersökt.

Plötsligt uppstod en rörelse bland de äldre fabriksarbetarne. De hade nämligen fått en vink om, att nu skulle *det där* komma, som de väntat på hela kvällen. Det skulle bli det minnesrikaste af hela festen. Musikanterne hade blifvit tillsagde att placera sig på ett lämpligt afstånd från estraden och passa på, då de skulle blåsa fanfarerna. De yngre arbetarne skockade sig bakom de äldre kamraterna, och hustrurna och barnen ytterligare bakom dem.

Albert, som icke ville förlora något af detta »humbugs-

makeri», som han i tysthet kallade hela den festliga tillställningen, släppte systemen aldeles ur synhåll. Men naturligtvis var hon med i massan, lika nyfiken, som alla de andra. Han kunde icke ana, att det just var detta tillfälle, som fabrikörens son hade gått och lurat på. Så fort fadren, den rike arbetsgifvaren, i sin högtidsdrägt och med »vasen» i knapphålet, för att så mycket mera imponera, besteg estraden och började sitt mycket väl öfverlästa tal till arbetarne, passade Helge på och lockade Anna med sig. Hon kunde ej motstå honom, ty det låg någonting så bedjande i hans blick, men på samma gång var han så brådskande och feberaktig. Hans hand riktigt brände henne, då han förde henne bort i skuggan af granarne, som voro uppresta invid planket.

»Vill du följa mig nu, Anna? . . .»

Nej, hon tordes icke heller nu gå upp med honom i hans rum. Han bad så bevekande, det fans ju ingenting att frukta för, tillfället var så gynnsamt, och ingen skulle märka, att hen var borta, ty alla voro så upptagna med att se och höra.

»Bara för en endaste liten stund, Anna!»

Nej, hon skrufvade sig i det längsta; men det var icke heller så lätt att visa sig ståndaktig, då hon älskade honom. Och då han lade armen omkring hennes lif och gick med henne några steg framåt på vägen till gallergrindarne, hvarinnanför det ståtliga, tornprydda huset låg, då kom hon af en händelse att se upp i hans ansigte. Hur hans ögon glänste! Så vacker, som han nu syntes, hade hon aldrig sett honom förr.

»Men, herr kandidat . . .» stammade hon.

»Herr kandidat?» upprepade han förebrående. »Helge skall du säga . . .»

Och han fick henne med sig genom grindarne, öfver den med stora, flata stenar belagda gården, in i porthvalvet och uppför de breda, låga trappstegen. Anna kände sig så rädd, och hjärtat klappade så hårdt i bröstet på henne, men det gick, som han sagt: de mötte ingen och kommo utan något äfventyr ända in i hans rum.

»Jag visste ju det», sade han och stängde dörren invändigt för säkerhetens skull.

Anna stod stilla i mörkret och väntade på, att han skulle tända ljus. Han strök eld med en tändsticka och tände lampan på divansbordet, en stor lampa, hvars röda flusskupa, lik en glänsande boll, bars upp med handen af en naken negerpojke i massiv brons.

»Så här ser det ut hos mig», sade han och förde henne omkring i det stora, rymliga rummet, med sin rika, eleganta möblering.

Anna blef riktigt häpen, så grant var det härinne, tyckte hon. Hon lät blicken halka öfver hvarje föremål, ända från den rosiga golfmattan upp till den breda, i ornament utskurna taklisten. Hvad taflorna på väggarne förestälde, kunde hon icke så noga se i det röda halfdunklet, men ur de tunga, förgyllda ramarne skymtade fram blottade former, sköna kvinnobröst och bländhvita skuldror. Och så dessa grupper sedan i hvit, glänsande marmor, men allt blott nuditeter.

Anna slog blygt ned ögonen, ty hon förstod naturligtvis icke det konstnärliga värdet. Han smålog åt hennes förlägenhet och ledde henne fram till en mjuk divan, där han kastade undan de broderade dynorna, för att få plats bredvid henne.

»Nu vet du, hur jag har det, min snälla flicka, och eftersom du håller af mig, skall det alltid bli roligt för dig att minnas det, då du tänker på mig. Se så, blif inte orolig, vi ha god tid på oss häruppe; det dröjer nog innan alla talarne slutat därnere och medaljerna blifvit utdelade.

»Det är då verkligen sant att de gamle skola få medaljer?»

»Ja visst, alla som äro värdige det; först och främst din far. Det var jag, som dref på saken för hans skull, han som varit längst i vår tjänst, hela fyrti år.»

»Så snällt af er», hon lyfte beundrande och tacksamt sina ögon mot honom.

»Ja, jag tänker mycket mera på våra arbetare, än hvad någon tror. De äro värde sin lön. Jag skall alltid bli den

som erkänner det. Men hvarför har du sjalen på dig? Se så», han hjälpte henne af med den, »här är ju så varmt, eller hvad tycker du?»

Anna fann det verkligen bra varmt, hvilket var naturligt, då fönsterna varit stängda hela eftermiddagen. Därute från fabriksgården trängde hvar ord af fabrikörens tal in i rummet. Och böjde man sig öfver fönsterbrädet, syntes hela estraden med flaggor och vimplar, och den stora lysande transparangen.

Fabrikör Berger talade med högtidlig, rörd stämma om det goda förhållande, som alltid varit rådande mellan honom och hans arbetare, och kunde icke föreställa sig annat, än att det alltid skulle bli beståndande. Visst började falska läror att spridas ut för att väcka split och oreda, men icke skulle hans arbetare låna sina öron åt dylika villomeningar. Man visste ju, att han var en god och rättvis husbonde, som alltid tänkte på arbetarens bästa, och att de i honom hade en verklig vän och beskyddare. De skulle därför alltid hålla tillsammans och låta samma frid och välsignelse vara rådande som hittills.

Så talade fabrikören en lång stund; han hade godt förråd på dylika klingande fraser, som slogo an på den mindre tänkande åhöraren, allra mest på kvinnorna, som lyssnade mnd tårade ögon.

»Sitt stilla, Anna, så länge! Jag vill välkomna dig med något. Var bara inte orolig. Du hinner mycket väl ned igen, ty talen bli nog både många och långa.»

Anna satt och väntade, ty Helge hade gått ut ur rummet och dröjde något. Hon kände sig ändå litet ängslig till mods. Tänk, om man anade, att hon satt i den unge kandidatens rum! Då blef hon väl riktigt tadelad.

Han kom in med en liten silfverbricka och två höga, smala, slipade kristallglas. Han satte brickan ifrån sig och drog upp en champagnebutelj.

»Du skall dricka ett glas champagne, Anna», sade han i munter, uppsluppen ton.

Champagne! Det hade hon aldrig druckit förr och blef ännu mera förlägen.

»Det är den bästa dryck på jorden! En riktigt paradisk dryck!» Han räckte henne det ifyllda glaset.

Hon läpjade först på den skummande, perlande drycken, men då han stötte sitt glas ihop med hennes, så att det gaf en vacker klang, drack hon djupare, ända till botten. Det var så behagligt och uppfriskande och gick ju så lätt att dricka, som vatten, en verkligt paradisk dryck! Han fylde ånyo hennes glas, ända till randen. Champagne kunde man dricka hur mycket som helst, sade han och tömde sitt andra glas för att visa henne det. Hon behöfde ej vara rädd, det var ingenting som rusade, och hon trodde honom och drack. Men, då tredje glaset var ifyllt, märkte hon icke, att han endast smakade på det och satte det sedan ifrån sig, för att hålla hennes eget glas tätt invid hennes läppar och förmå henne att dricka ur det. Det gick dock långsammare och smakade icke så bra, som det förra. Men hon ville icke neka. Det var ju *hans* skål hon drack!

Anna sköt slutligen glaset ifrån sig. Hon började känna sig så besynnerlig, just som litet yr. Hon tog sig några gånger med handen åt pannan, men det var kanske bara inbillning? Hon hade förut druckit så mycket vin, att det var väl detta som kändes litet konstigt nu, eftersom champagnen icke rusade.

»Nu ger du mig en kyss, Anna . . . och en till!»

Hon höll händerna på hans axlar, medan han kysste henne. Det var som om hon icke längre förmådde streta emot. Och hvarför skulle hon göra det, då han öfvertygade henne om, att han höll henne kärast af allt i världen? Så tog han fram ur en sammetsklädd ask ett guldarmband i form af en orm, med rubinögon i hufvudet. Han hade sökt efter något på modrens toilletbord, för att ge Anna, och fått just tag i det smycket.

»Det var det här jag ville gifva dig», sade han och knäppte armbandet om hennes venstra arm.

»Inte passar någonting så grant för mig.» Hon såg ändock hur vackert guldets glänste. »En orm . . . det är ju en orm?»

»Ja, det är trohetens symbol. Det betyder, att du skall

vara mig huld och trogen, att vi ständigt skola älska och vara trogna hvarandra. Förstår du det, Anna? Men, se så, det måste vi dricka på!»

Hon började att skratta, ty hon fann det ändå bra lustigt att sitta så här ensam med honom och icke längre känna någon rädsla. Det instämde han i och fylde på nytt hennes glas med champagne. Och icke heller var det något farligt att dricka, det rusade visst icke, upprepade hon under inflytelsen af det rus, som redan började förvirra henne. Då bjöd han henne ett glas till.

Hon stapplade på målet, höll upp midt i meningen och sjönk med hufvudet bakut.

Det blef tyst en stund. Ännu hördes fabrikören tala därute på gården. Det var ett långt utdraget tal, som tycktes aldrig taga någon ände. Det slösades med så mycket beröm öfver alla arbetarne och så idislades om och om igen samma fras, att de skulle vara arbetsgifvaren trogne, ty båda parterna hade ju gemensamma intressen. Och nu skulle de belönas, desse gamle, som hållit ut i så många år! Församlingens kyrkoherde hade godhetsfullt lofvat att fästa medaljerna på de »utmärktes» bröst.

Men Helge hörde icke på detta. Han var så upptagen med Anna, där hon satt till hälften bakåtlutad, med ögonen slutna, som om hon ville somna. Hon såg så innerligt täck och retande ut i sin unga blomstring, ännu mera vacker i det varma, röda skenet från lampan.

Fem glas champagne var ändå bra mycket att ha narat i henne efter allt vin, hon förut hade druckit!

Han gick med tysta steg och tog den tunga lampan med bägge händerna från bordet och bar den in i det inre rummet. Så kom han tillbaka igen, lika tyst och smygande.

»Anna», hviskade han så nära, att hans blonda mustacher snuddade vid hennes kind, »sofver du?» Han tog henne i armen och fick henne att stiga upp igen. »Jag tror du har somnat?»

Hon slog förvirrad upp de stora, mörka ögonen och

ansträngde sig för att hålla dem öppna. Men här var ju alldeles mörkt i rummet.

»Nej, jag somnade inte. Jag kände mig bara litet trött . . .»

»Du vill kanske hvila dig en stund?» Han höll armen omkring lifvet på henne. »Anna», han kysste henne, men så brännande, att hon spratt till, »du älskar ju mig, Anna?»

»Ja, jag älskar . . .»

»Men du är så trött, min stackars flicka», han kysste henne igen, på halsen och så längre ned, djupt ned på bröstet, ty knapparne i klädningslifvet hade på något oförklarligt sätt gått upp. »Du skall hvila litet, så går det öfver . . .»

Hon följde med honom öfver golvet in i det inre rummet. Han skruvade ned lampan så att det blef halfmörkt. Bara en liten stund skulle hon hvila! Men då hon kom fram till hans säng, med de tillbakakastade sparlakonen, ryckte hon tillbaka. Nej, nej, icke där ville hon ligga, därute på divanen, där hon låg nyss, tyckte hon det var bättre. Hvarför skulle hon hvila alls? Hon ville gå, det var hög tid därtill. Men då tryckte han henne sakta ned på det mjuka sidentäcket och kysste henne så häftigt, att hon kippade efter andan . . .

I samma stund fäste kyrkoherden hedersdiplomet på Annas gamle fars bröst. Han blef så öfvervåldigad af rörelse, att tårarne bröto fram i hans ögon. Att bli så hedrad och utmärkt inför alla kamraterne! I ödmjuk tacksamhet bugade han sig djupt för kyrkoherden och sedan för fabrikören. Därpå kommo de andres tur, och då alla hederstecken voro utdelade, talade prästen länge och salsvelsefullt och lade dem på hjärtat, huru tacksamme de borde vara mot Gud, som hade gifvit dem en så god och rättvis husbonde, huru nöjde de borde känna sig med sin lott, samt att de aldrig måtte svika sina pligter, utan förblifva flitige och trogne, så att de en gång på den stora räkenskapsdagen kunde svara för sina gerningar. Hvar och en hade fått sin plats här i lifvet, men hur ringa den än var, var dock ingen för mer än den andre, ty inför Herren voro alla

lika. Och så vidare — ord och bara ord, som endast gingo ut på, att arbetarne fortfarande skulle slafva och därigenom göra husbonden rikare. De skulle vara så nöjde, så nöjde! Att dagspenningen var för ringa, arbetstimmarne för många och friheten för inskränkt, det gick prästen med tysthet förbi. Alla desse, som på ett eller annat sätt blifvit lem-lästade eller skadade af de farliga maskinerna, nämndes icke, och någon grundplåt skänktes icke heller till betryggande af deras ålderdom. Jo, husbonden hade verkligen gifvit några hundra kronor till arbetarnes sjuk- och begravningskassa. Det var ju riktigt storartadt och berömdes lika mycket som detta »ideella mynt», de nu hade fått och som borde bli för dem och deras barn ett hedrande minne. Så lästes fader vår och välsignelsen.

Därpå blåstes jublande fanfarer.

De smattrande trumpetstötarna ryckte upp Anna ur hennes själsdomning. Hon sprang upp. Hvad hade skett? Hon tog med båda händerna om hufvudet. Närarne hade glidit ur hennes uppfästade hårflåtor, som till hälften upplösta hängde ned öfver hennes axlar. På armbandet hade knäppet gått upp, och det låg kvar bland kuddarne i sängen. Hon var ännu yr, men icke så mycket, att hon ej kunde tänka redigt.

»Hvad tager du dig till, Anna?» ropade han.

Hon tog sig ingenting annat för än att fly därifrån. Hon stötte mot stolar och bord, och då hon kom ut i salongen, höll hon på att snafva mot en af marmorgrupperna. Hon famlade efter låset, kastade upp dörren och vacklade ut i den starkt upplysta förstugan. Hon såg icke, att någon kom emot henne, förrän hon stötte ihop med huspigian. Hon bleknade af förskräckelse, men uppgaf icke något rop, utan fortsatte sin osäkra gång utför trappan. Hvad hennes knän darrade och hur hon skälfde i hvarje led!

Då hon kom ut på fabriksgården, hörde hon att någon höll ett tal. Rösterna lät så rörd och orden frampressades med oupphörliga afbrott. Det var hennes far, gamle Olsson, som man hade skuffat fram, för att å egna och kamraternes vägnar uttrycka sin tacksamhet till arbetsgifvaren. Anna tog en stor omväg, för att icke bli bemärkt och skyndade in

till sig. Hon famlade i mörkret fram till sin bädd, kastade sig handlöst ned på den, borrade ansigtet djupt i hufvudkudden och brast i gråt.

På detta sätt låg hon hela natten. Hon hade icke hört, då föräldrarna och syskonen kommo hem, och att modren manade henne att kläda af sig. Den äldste brodern hade tittat in och tagit godnatt, slängt några hänfulla ord åt fadren öfver den tvåkronorsslanten, som hängde och blänkte på hans bröst. Det var den storartade lön han hade fått för fyrtiårigt slafveri.

»Det är arbetarens lön!» sade han högt och skarpt, då han stängde dörren efter sig.

På hela dagen steg Anna icke upp ur bädden. Hon hade slutligen tagit af sig kläderna och krupit under täcket. Säkert hade hon förkylt sig, som gått så tunnklädd i sin ljusa perkalklädning, trodde modren, som tyckte, att flickan gerna kunde ligga för att få jämn värme. Anna satte sig icke emot någonting, men äta kunde ingen förmå henne till.

Då hon blef ensam, satte hon sig upp i bädden, drog upp knäna och, med armbågarne stödda mot dem, skylde hon ansigtet med sina händer. Om någon visste, hvad som hade skett!! O, hvad hon blygdes och kände sig oren! Hur kunde han ha begått en sådan synd? Var det ett bevis på kärlek? Hur skulle hon kunna se modren i ögonen utan att rodna, och fadren, Albert och de andra syskonen! Kunde de ej läsa hennes skam i hennes ansigte? Hur såg hon ut? Var hon icke förändrad? Hon sträckte ut handen efter den lilla spegeln i svarta ramen, som hängde på väggen ofvanför sängen. Hon blickade i glaset, skrek till och släppte spegeln i golvet, så att den gick i bitar. Han hade blifvit skrämnd af sin egen bild, med de djupa, mörka skuggorna under ögonen! Det var vanärens stämpel. Hon sjönk baklänges ned i bädden igen och låg alldeles stilla, medan tårarne kvälde fram under de slutna ögonlocken.

»Om jag varit en rik, bildad flicka, en flicka af hans eget stånd, kanske han då hade aktat mig mera. Albert har ändå kanske rätt i allt om honom? Åh nej, jag vill ej tro honom om det värsta. Han skulle ju älska mig mycket mera härefter, sade han, och han skall nog göra det. På sin heder och ära försäkrade han ju, att jag aldrig skulle komma att ångra mig. Om jag bara ej kände en så grufflig ångest.»

Andra dagen gick hon upp, men var sig icke lik, hon blef det aldrig mera. Hon hade blifvit som en annan kvinniska, ett mera allvarligt tänkande väsen, med alla ljusa, glada drömmar bakom sig. Det var, som om hon hade börjat ett nytt lif, en sådan förändring kände hon. Men hon teg därmed och hade ingen att förtro sig åt, icke ens åt den kära modren — skammen höll henne tillbaka. Och så var hon så rädd, att äldste brodern skulle få veta något, han som var så uppbrusande och redan förut så förbittrad på hennes förförare.

Hon började arbeta. Det var Helges skjortor hon skulle sy, eftersom hon hade åtagit sig det. Hon var alldeles ensam. Fadren och Albert voro som vanligt på fabriken, syskonen i skolan och modren ute i något ärende. Hon satte sig vid fönstret, som hon hade slagit upp, utan att lägga på hakarne. Hon sydde flitigt och såg icke upp från sömmen. Då kom någon smygande därute på gången, på tå och så sakta, att hon icke hörde minsta ljud. Icke förrän en hand sträcktes in genom fönstret och klappade henne på axeln, märkte hon, att det var *han*, som öfverraskade henne. Hon både rodnade och bleknade samt drog sig hastigt tillbaka.

»Jag gick förbi här flera gånger i går för att få se en skynt af dig, Anna. Du är väl ej ond på mig?»

Hon svarade icke, sänkte endast djupare sin panna.

»Jag skulle bli mycket ledsen, om du vore ond på mig. Är du ensam? Ja, jag ser, att du är det. Låt mig få komma in till dig, den här vägen genom fönstret. Ingen ser det ju.»

»Nej!» skrek hon till och sprang upp från stolen.

»Men, Anna, då . . .»

»Gå . . . o, gå er väg, fort, fort!»

Hennes röst lät så full af ångest och skälfd, som om hvar ord kostade henne en olidlig smärta. Han betraktade henne. Hon såg så skrämnd och olycklig ut.

»Ja, Anna, inte vill jag göra dig något emot. Se här, hvad jag varit nog försigtig att gömma undan efter dig, då du var hos mig,» han tog fram hennes sjaal ur ett pappersomslag och lade den på fönsterbrädet. »Jag ville bra gerna ha tagit ett riktigt farväl af dig, ty jag reser bort i morgon.»

»Reser bort?» upprepade hon och såg på honom, förvånad.

»Ja, till Paris, och kommer ej hem på hela vintern. Jag tror inte, att jag nämnde något för dig därom, men den resan har länge varit påtänkt. Adjö, Anna! Jag törs väl ej dröja här länge, för att du ej skall få förargelse? Du skall nu lofva att icke glömma mig. Nå, jag får väl din hand, åtminstone?»

Anna gaf honom handen, men den var så isande kall, att det alls icke kändes något behagligt. Han tryckte den också helt flyktigt och släppte den strax.

»Du tänker väl på mig, Anna, och glömmmer mig ju inte?»

Ja, nog hade han stält så till för henne, att hon skulle minnas honom för hela lifvet.

»Adjö, Anna, adjö!»

Hon stod ett ögonblick som om hon blifvit alldes för-lamad. Därpå böjde hon sig hastigt ut genom fönstret, för att se den sista skymten af honom, just då han försvann bakom hörnet.

Borta! Han var borta! Hon pressade händerna mot sitt bröst och kämpade en bitter strid. Hon skulle icke få se honom på mycket länge. Kanske aldrig mera? Hans afsked ringde i hennes öron, det skulle ringa beständigt, ända in i hennes dödsstund, om han svek henne. Så trodde hon i sin första kärleks yra. Om han älskade henne så innerligt, som han hade sagt, hvarför lemna henne då på

det sättet? Ack, att hon bara kunde tro på honom och aldrig tvifla!

Hvarför blef Anna aldrig frisk och densamma som hon varit förut, undrade mor, far och syskonen? Hon gick där så tyst, blek och förändrades med hvarje dag; men lika flitig var hon, fast hon ibland kunde stanna midt i göromålen och stirra framför sig. Då såg hon verkligen hemsk ut, med den dystra, sorgsna blicken. Hvad grubblade hon på?

Hon mätte alltid illa. De rätter, som hon förut haft förkärlek till, vämjdes hon nu vid och steg häftigt upp från bordet, bara hon kände lukten af dem. Däremot visade hon stor lystnad efter annat, som hon förut haft afsky för, smög ofta ut i matskåpet och förtärde i smyg, hvad som en vanlig sund mage icke kunde smälta. Kläderna plågade henne, hon kunde icke ha dem igenknäppta omkring lifvet. Och så var det så mycket annat, som oroade modren. Anna måste rådfråga doktorn, sade slutligen föräldrarna. Det var fabrikörens egen läkare, som för ett visst arvode om året hade hela fabrikspersonalen, med hustrur och barn, under sin praktik. Anna hade ju så många gånger talat med honom förut, icke för sin egen skull, utan för syskonens, och han hade alltid varit vänlig mot henne, fast andra klagade öfver hans kärfhets. Hvarför kände hon nu en så stor obenägenhet att gå till honom? Men hon måste göra det för fars och mors skull.

Hon hade haft ett längre samtal med doktorn och hon kom ut ifrån honom med rödgråtna ögon. Till modren nämnde hon likväl ingenting annat, än att han sagt, att hon bara skulle bida tiden, då han bättre kunde afgöra beskaffenheten af hennes sjukdom. Och det var ju ingen osanning. Besynnerligt, att den erfarna modren ännu ingenting misstänkte. Hon var som slagen med blindhet. Men så fans det i stället andra, som började att syssla med saken och hade ögonen fästa på Anna.

En gång höll en af fabriksarbetarnes hustrur på med

att byka kläder i tvättstugan. Det var en af dem, som hade den värst löpande tungan af allesammans och som alltid hade mycket att beställa med nästan. Det var hon, som först blifvit uppmärksam på Annas förändrade tillstånd, som gaf akt på henne dag för dag, vecka för vecka, och som nu var fullt öfvertygad om, att hon icke hade misstagit sig.

»Nog vet madam Olsson, hur det står till med flickan, fast hon ej låtsar om det. Gamla, erfarna menniskan låter väl ej narra sig heller!»

»Men kan det vara möjligt? Anna, den bästa flickan vid gården . . .», inföll hennes goda väninna, en annan af fabriksarbetarnes hustrur, som lofvat att hjälpa henne med byken.

»Den bästa flickan, ja.» Hon skrattade. »Jo, det var mig en rar flicka! Med de dagarne är det väl slut nu . . . Vi få väl se, hvad hon kommer att öfverraska oss alla med.»

»Men hon har ju aldrig haft någon kärleksaffär?»

»Jo, det syns, det. Åh, hon har bara varit illparig och dragit oss alla vid näsan.»

De båda hustrurna stodo med ryggarne vända mot dörren, så att de icke hade märkt, att fabrikörens huspiga och Albert Olsson stodo där på tröskeln och hade hört hela samtalet. Hon hade kommit dit för något ärendes skull och Albert, som träffat henne på gården, hade följt med för att få språka litet. Båda madamerna vände sig nu om, men blefvo icke mycket förlägna för det.

»Är det min syster, ni tala om?» frågade Albert, som blifvit mycket blek och hade svårt för att beherrska sig.

»Ja, visst var det om Anna vi talade.»

»Men det är ingen sanning, att hon har någon kurtis», inföll huspigan mycket ifrigt, för att hindra Albert att utbrista. »Ni skall ej tala illa om Anna och misstyda hennes sjukdom. Hon skulle minsann icke ha vändt sig till doktorn, om det vore så, som ni säger.»

»Tack för de orden, Mina!» sade Albert och tryckte hennes hand, då de gingo därifrån.

»Det är väl emellan de där», sade en af hustrurna och såg efter dem.

»Men säg mig, Mina, hvad tror du själf om Anna?» Albert såg, hur hon undvek hans blick och ej ville svara.

»Du säger ingenting? Madamerna skulle väl ej ha rätt?»

»Käre Albert, ansätt mig inte så där! Tiden får väl utvisa det . . .»

»Det är bestämdt något på tok, Mina. Dölj inte det, om du har något förtroende för mig.»

»Ja, jag må väl säga det, efter som sanningen ändå skall fram. Jag tror verkligen, att Anna råkat i olycka . . . Att ni icke för länge se'n misstänkt det, förvånar mig, allra-helst hvad din mor beträffar, Albert. Det var någonting mycket besynnerligt som hände på den där festaftonen. Jag måste ju gå, innan allt var slut, för att ställa i ordning till natten åt herrskapet. Just som jag kom i farstun och skulle gå in i kandidatens rum, kom Anna ut därifrån. Åh, så hon såg ut! Jag kan aldrig glömma det. Hon såg mig inte, utan stötte ihop med mig. Vi sade båda ingenting, af bara öfverraskning. Och då jag sedan kom in i kandidatens rum, var han därinne, men gick strax sin väg. De hade druckit champagne, en hel butelj champagne.»

»Nå, men . . . hvad upptäckte du mera?» nästan hväste Albert fram, då hon höll upp.

»Slipper jag att säga det? Stackars Anna, det är ändå bra synd om henne, ty det var han, som narrade henne till det . . . Han är så lättsinnig och samvetslös . . .»

»Ja, samvetslös,» upprepade Albert hemskt. »Men hur var det sedan? De hade druckit en hel butelj champagne, säger du. Var det ingenting annat, som antydde på . . .»

»Jo, det var så konstigt. Nå ja, du må då få veta det. Jag hittade i kandidatens säng ett af fruns guldarmband. Huru hade det kommit dit? Och alla dessa hårnålar sedan, som jag plockade fram bland kuddarne? Åh, jag kan inte säga mera . . .»

»Hvarför har du ej talat om detta förr, medan den där herrn ännu var hemma?»

»Jag har inte sagt det för någon menniska.»

»Det hedrar dig, Mina, och jag värderar dig mycket mera därför,» han tryckte hennes hand varmt, men hårdt.

»Men hur ser du ut, Albert! Tag dig inte så mycket af det, utan tänk i stället på att ställa på bästa sätt för Anna, din stackars syster!»

»Ja, jag skall försöka ställa till på bästa sätt för henne . . .»

Mina stod och såg efter honom, då han gick ifrån henne upp till fabriken. Han tycktes ha blifvit på dessa ögonblick äldre, strängare, allvarigare, dystrare. Och det låg något fruktansvärdt hotande hos honom, som skrämde henne.

»Jag måtte väl ej ha gjort något galet heller», tänkte hon, ångrande, att hon yppat något.

Albert gick tyst och fåordig hela dagen, talade icke en enda gång med Anna, men betraktade henne i smyg, då han kom in vid måltiderna. Dagen därpå var det söndag. Madam Olsson hade varit i högmessan och ämnade äfven gå i aftonsången, efter som det var en predikaht, som hon bäst trodde sig förstå och som hon satte högt värde på. Anna blef lemnad ensam. Hon hade hvarken håg för kyrka eller någonting annat. Alla syskonen gingo bort, det ena hit, det andra dit, och fadren hade gått upp en stund i logementet.

Anna hade satt sig ned vid fönstret. Det var samma fönster, där Helge hade tagit afsked af henne och hon sett honom för sista gången. Hon tänkte nu därpå, såsom hon alltid gjorde, och stirrade i skymningen på snön, som låg därute bländande hvit på gången och i trädgården innanför staketet. Då öppnades dörren och någon kom in. Hon hörde det mycket väl, men vände sig icke om för att se om det var Albert. Han stod en stund och betraktade henne, gick sedan några steg öfver golvet och gick slutligen och stälde sig med ryggen vänd mot kakelugnen.

»Hur är det fatt med dig, Anna?» frågade han sakta. Hon svarade icke.

»Hur är det fatt med dig?» upprepade han i allvar-sammare ton. »Hvarför har du ej varit uppriktig mot mor? Det trodde jag då allra minst.»

Det ryckte i hennes ögonlock, men hon svarade ingenting.

»Vet du af, att man börjar tala om dig? Det är inte alla, som äro så blinda och godtrogna, som föräldrar och syskon. Tror du, att det är någon hemlighet för mig, att du var uppe den där festaftonen i kandidatens rum och drack champagne och smyckades ut med guldarmband? Du vet, att förhållandet mellan Mina och mig är mycket kärt, men icke på samma sätt, som det var emellan dig och kandidaten. Jag är för hederlig karl att bringa en flicka i förderfvet, och troligtvis är han ock sådan, då det gäller hans egen klass, ty eljest skulle han väl för länge se'n ha förfört sin egen fästmö.»

Anna ryckte till.

»Sin egen fästmö, säger du? Har han då en fästmö?»

Det var denna oväntade upplysning, som kom Anna att svara, men hon vände sig icke om. Hon hade ej mod att se brodern i ansigtet.

»Ja, han är så godt som förlofvad med en professors dotter i Upsala. Hennes porträtt står på hans skrifbord, men det gaf du väl inte akt på, då du var uppe i hans rum.»

»Albert», hennes röst var gäll och skarp, som om något brustit sönder inom henne. Hon reste sig häftigt upp från stolen, men sjönk ned igen, med ansigtet djupt sänkt i armarne, som hon lagt på fönsterbrädet. »Nej, nej, Albert, inte har han någon fästmö», och hon bröt ut i snyftningar.

»Jag förstår mycket väl, att du har svårt för att tro det, men likväl är det sant. Ser du, det är ett sådant lif öfverklassen lever. Hvad tror du, att en fattig arbetares dotter betyder för dylika herrar? Ingenting. De ha fått den föreställningen, att underklassens folk inte tager så djupt sådant där, som förförelse och vanheder. De tänka tvärtom ofta, att de hedra dem med sin gunst.»

»Nej, nej, säg inte det om *honom!*»

»Jo, jag säger det, ty han är en mycket dålig, usel människa, utan andra grundsatser än att bara njuta af lifvets nöjen och taga, hvad han kan komma åt för att tillfredsställa sina begär. Och det måste ha gått mycket lätt med dig, Anna? Tror du, att du är den första flicka, som han

har förfört? Jag kan namngifva flera. Men inte trodde jag, att du, Anna, på det sättet skulle glömma ditt eget värde, inte tänka på far och mor och alla dina syskon.»

»Albert!»

»Ja, Anna, jag är obarmhertig mot dig, men jag har också gråtit öfver dig, säkert gråtit mera än du själf öfver din skam.» Då han sade detta, var rösten bruten, och tvänne tårar rullade långsamt ned öfver hans kinder.

»Albert . . . käre bror!» Hon reste sig upp igen, men nej, hon kunde icke gå fram till honom.

»Hur stor sorg du har gjort oss, fattar du kanske inte nu, och särskildt mig, Anna, jag som haft dig så kär.» Han höll upp för tårarnes skull, ty de kommo nu så ohejdadt. »Det är tid på, att du öppnar ditt hjärta för din mor, så att hon må söka ställa allt till det bästa för dig. Uppskjut inte därmed och gå inte så länge, att du blir en visa i hvar mans mun!»

Han tystnade tvärt. Skulle hon inte svara honom? Nej, hon kunde icke få fram ett ord, bara gråt, snyftade ohejdadt.

»Jag har ingenting mera att säga.»

Därmed gick han långsamt från henne. Då sprang hon upp, knäpte händerna samman öfver pannan och stod så länge, mycket länge, i vild, men stum förtviflan.

»Ah!» skrek hon plötsligt och vacklade fram några steg öfver golfvet. »Jag är för alltid förlorad, för alltid!»

»Hon skulle öppna sitt hjärta för modren, det var hög tid på det, icke gå längre, så att hon blef en visa i hvar mans mun», hade brodern sagt. Och han höll henne så kär, kärast af alla syskonen! O, hvarför hade icke den gud, som man inbillat henne att tro på, gifvit henne styrka i frestelsens stund?

Nej, det fans ingen annan räddning ur detta elände än *döden!* Det skulle hon hålla fast, ty då var det slut på all sorg och skam för henne och föräldrar och syskon.

Fort bort, innan någon kom och hindrade henne! Hon kastade på sig kappan, knöt en duk omkring hufvudet och

skyndade från hemmet, vände sig om och trodde, att hon såg det för sista gången.

Hvart skulle hon gå? Kortaste vägen till sjön. Dränka sig måtte väl ej vara så svårt, eftersom så många hade valt det dödssättet. Och hon gick, oupphörligt gick, utan att hejda sig en enda gång på vägen.

Hon kom fram till södra hamnen, gick utför trapporna ned på den flytande flottbron utanför fiskargången. Här var så ensamt, och säkert gaf ingen akt på henne från gatan. Hon stannade och såg utåt vattnet, som glittrade i månskenet. Så gick hon fram och tillbaka längs hela bron. Var det verkligen icke svårt att dö? Att skiljas från ett lif, som hon just så godt som nyss hade börjat? Att lemna far, mor och syskon för alltid, och på ett *sådant* sätt? Nu kände hon, huru innerligt kära de alla voro för henne. Hela hennes barndom drog förbi med alla dess fröjder och lekar. Och modren sedan, den kära modren, som så mycket skulle sörja henne, som hade varit det mest älskade barnet! Fans det då ingen annan möjlighet än döden? Nej, ingen! Hvilken då?

Hon böjde sig hastigt ned, stack handen i vattnet för att känna hur kallt det var. Det sved i fingerspetsarne. Om hon nu skulle glida ned i djupet, månne dödskampen skulle bli svår och lång? Och detta *efteråt* sedan, detta okända, som skulle komma? Ingen nåd, ingen misskund fans för själfmördare, viste hon genom prästen, och skrämmd af de ohyggliga skildringarne öfver helvetets fasor, bäfvade hon tillbaka. Nej, hon ville icke bli evigt fördömd, evigt... och hon var ju så ung och själfbevarelse-driften för stark! Det är icke så lätt att dö vid nitton år. Det månne gå huru som helst, men dränka sig kunde hon icke. Hon finge blygas, lida smålek och allt det som skulle bli följden af hennes felsteg, men hon ville ändå lefva. Hon viste, att detta barn, hvars tillvaro hon så lifligt kände, skulle komma att kosta henne smärta och plåga att föda, men hon ville ändå icke dö, nej, det låg något så hemskt och afskräckande i denna tillintetgörrelse.

Hon stod upprätt och stirrade framför sig. Hon un-

drade i sin förtviflan, om hon skulle komma att älska denna varelse, som hon bar under sitt hjärta? Nej, det trodde hon icke, och det led hon mest af. Detta barn skulle bli hennes vanära hela lifvet igenom, en tung, tryckande börda, omöjlig att afkasta. Nu förstod hon, hvad hon förut aldrig hade kunnat fatta, och öfver hvilket hon med alla andra uttalat en hård förkastelsedom: att en mor kunde mörda sitt barn. Det var skammen, som helt och hållet dödade moderskärleken. Ett vildt begär vaknade hos henne, att befria sig från sitt foster, utan att själf dö. Men huru skulle det gå till? Nej, det fans ingen möjlighet, ingenting annat fans för henne än bida tiden och lida.

Med tunga steg gick hon tillbaka till hemmet. Hvar hade hon varit? frågade alla. Åh, bara litet ute, för att uppfriska sig. Men hon åt ingenting, utan gick och lade sig mycket tidigt. Somna kunde hon icke, utan då hon hörde, huru småsyskonen sofvo, satte hon sig upp i bädden och såg bort åt modrens säng i mörkret.

»Mamma!» ropade hon sakta.

»Ropade du, Anna?» Modren reste sig till hälften från hufvudkudden.

»Ja, jag ville bara veta, om mamma hade somnat.»

Så satt hon tyst en stund.

»Mamma!»

»Ropade du igen?»

»Ja.»

»Vill du något?»

Anna suckade.

»Hur är det med dig, mitt barn? Är du mycket sjuk?»

»Ja, mycket sjuk, men bara af sorg och bedröfvelse.»

»Anna, hvad är det då, som ligger dig så tungt på hjärtat? Kom hit och säg mig din sorg. Kanske att jag ändå vet bot för den.»

»Kom hit och säg mig din sorg.» I dessa ord låg så mycket af kärlek och hugsvalelse, att all fruktan med ens försvann hos Anna. Hon sprang upp och famlade fram i mörkret till modrens säng.

»Mamma!» utbrast hon och tryckte sig intill modren.

Hur lyckligt det ändå var att ega en mor, som älskade henne! Ack, att hon en gång också skulle kunna älska sitt barn på samma sätt, tänkte hon. Hon hade ju ingen annan tillflykt än till detta varma modershjärta, och det var ju det bästa, ty af allt hvad kärlek fans till i världen, så var ändock moderskärleken den enda sanna. Det förstod Anna nu, ty hennes prøfvostund hade kommit. Och så lutade hon sig intill modren och bekände, hvad hon hade felat och hade brutit. Ingenting dolde hon och urskuldade sig icke heller, ty hon borde ha tänkt för sig bättre och ej låtit förleda sig så lätt. Hvad modren kände härunder, hade hon icke hjärta att säga, för att icke alldeles förkrossa dottren. Hon bara blandade sina tårar med hennes. De gråto tillsammans, bröst mot bröst och med armarne om hvarandras hals. För-låtelse gafs, och hjälp och tröst skulle nog komma i all denna sorg och nöd.

Det kom på Alberts lott att delgifva fadren Annas skam och olycka. Och ehuru han gjorde det på ett skonsamt sätt, grep det dock den gamle mycket djupt. Hans älsklingsbarn, den vackraste och snällaste af dem alla, var förförd, skändad och bragt i vanära! Åh, hvad det kostade på att bli öfvertygad därom, ty han ville ej först tro det, han slog bort det som en gemen lögn. Och att *han* var förföraren, sonen till den man, som han i fyrti år så troget hade tjänat och slitit ut sina krafter för! Albert lät honom gråta ut, men denna sorg var förfärlig att se.

»Ja, det är på det sättet arbetaren lönas, min far», sade han så lugnt som möjligt. »Medan fadren utmärkes med hederstecken och välsignas af prästen, skändas dottren i samma stund af sonen till den man, för hvilken han släpat ut sig och grånat i slafveri. Är det icke på tid att desse herrar stäckas? Vi ha bara dröjt litet för länge. Men nu, far, måste du lyfta upp ditt hufvud och kräfva rättvisa. Nej, inte jag, utan du som far skall blotta sonens hela uselhet och inte hålla inne med något; det vore detsamma som

att ge vika. Och om han frågar dig, hvad du fordrar i upprättelse eller skadestånd, ty det kommer han att göra naturligtvis, han, som är så god och deltagar så varmt i sina arbetares bekymmer», hånlog Albert, »då skall du svara, att hans son måste äkta din dotter. Hon skulle kanske icke vara värdig den man som kränkt henne? Låt honom veta det och gif icke med dig en tum! Det svar, han kommer att gifva dig, skall icke öfverraska mig, men låt honom ändock förstå, att han har hederliga, pligttrogna menniskor framför sig och ej blott viljelösa maskiner.»

Den gamle lofvade att i allt följa Alberts råd, ty han måste respektera sonens omutliga rättskänsla och erkänna, att denne såg längst af dem alla. Han började inse, hvilken skatt han hade i denne son, och att han i honom skulle få ett stöd på sin ålderdom. Men det var ej just med modiga steg han gick upp till husbonden, för att utbedja sig ett enskildt samtal, ty slafven satt kvar i honom, såsom Albert så många gånger hade sagt, och det var icke så lätt att bryta bojan.

Fabrikören hade nyss stigit upp från middagsbordet och vrack nu sitt kaffe med tillbehör. Han kunde icke förstå, hvad gamle Olsson ville. Denne hade ju tillfälle att på den danliga tiden träffa honom på kontoret. Husbonden tog därför icke särdeles väl upp detta besök, men han kunde väl göra ett undantag för denna gång.

Olsson blef således insläpt i fabrikörens enskilda rum. Han stod i mörkret vid dörren, ty man åt mycket sent middag hos fabrikörens och klockan slog just nu en kvart öfver sex.

»Du öfverraskar mig verkligen, Olsson», sade husbonden, då han kom in i rummet.

»Jag skulle inte ha kommit på sådan här tid, om inte mitt ärende varit så viktigt.»

Han höll upp, medan huspigan kom in med lampan, stälde denna på bordet och gick ut igen.

»Ja det måste då vara någonting mycket angeläget.»

»Och sorgligt tillika, herr fabrikör.»

»Sorgligt? Har någon olycka händt?»

»Ja, en stor, en förfärlig olycka», den gamle skälfde på målet. »Fabrikören känner min Anna, mitt käraste barn. Det är för hennes skull jag har kommit. Ni måste rädda henne från skam och vanära.»

»Såå, låter det på det viset? Jag förstår, hon har råkat ut för någon kanalje och nu ha följderna blifvit de vanliga? Stackars flicka, hon som var den präktigaste och sedesammaste af dem alla vid gården. Men hvad skall egentligen jag kunna göra därvid?»

»Mycket, herr fabrikör, ty hon har råkat ut för en kanalje, som ni själf sade. Jag ville be er, att ni skall tvinga honom att äkta henne, i fall han skulle tredskas, och det gör han nog, förstås . . .»

»Tror du då, att jag har en så stor makt? Nå ja, jag skall bjuda till, och är det någon som äter mitt bröd, skall jag icke släppa efter. Han skall gifta sig med flickan, det skall jag bli man för! Hvad skulle jag inte vilja göra för dig, Olsson, du, som är min bästa och trognaste tjänare!»

»Säger fabrikören det?» Olssons ögon tindrade. »Förfroraren står under fabrikörens eget beskydd. Det finnes icke heller något hinder för hans giftermål, efter hvad jag vet.»

»Nå, det låter ju mycket bra. Men hvarför vill han då inte gifta sig med flickan? Hon är ju både vacker och lofvar att bli en duktig husmoder.»

»Ah, hon är väl för simpel och fattig, tänker jag.»

»Är han en sådan stursk herre, och äter mitt bröd, såsom du påstår?» Fabrikören började bli litet misstänksam.

»Ja, han är en mycket stolt och högmodig herr. Men han aktar icke för rof att skända min dotter, i samma stund jag hedrades med medaljen för lång och trogen tjänst. Han lockade henne med sig upp på sitt rum, sedan han hviskat henne öronen fulla med en hel mängd vackra saker, och gjorde henne rusig med champagne, för att det sedan skulle gå så mycket lättare . . .»

»Håll!» fabrikören stannade i sin gång midt på golfvet.

»Om *hvem* talar du?»

»Om er son, herr fabrikör.»

»Ah! Nu har pojken varit framme igen», tänkte han i

tysthet. »Käre Olsson», han kom fram till den gamle arbetaren och klappade honom väuligt på axeln, »jag beklagar och förstår mycket väl din stora sorg. Men vi skola ställa saken till rätta på bästa vis. Det skall inte komma att fattas Anna någonting, var öfvertygad om det.»

»Men hennes ära, herr fabrikör, hur går det med hennes heder och ära? Ni sade ju själf, att förföraren borde göra henne till sin ärliga hustru, och ni lät mig förstå, att ert maktspråk kunde gälla någonting därvid?»

Fabrikören studsade, men dolde skickligt ett framsmygande leende.

»Du fordrar således, med andra ord, att min son skulle gifta sig med henne?»

»Ja, herr fabrikör, vore det för mycket?»

Hade Albert nu hört och sett honom, skulle han säkert blifvit nöjd, tänkte han.

»Inser du inte det orimliga däri? Men du är så uppörd, att jag inte bör så noga väga dina ord.»

»Det vill säga, att det icke blir något äktenskap af?» Den förkrossade fadren steg från dörren ett långt stycke fram öfver den brokiga golfmattan.

»Du borde ha tänkt dig litet bättre för, Olsson, innan du kom fram med ett så orimligt förslag. Tror du, att min son kan gifta sig med alla flickor, som han narrat?»

»Ni vet då af, att Anna inte är den enda?»

»Ja, tyvärr, men jag får taga sakerna förståndigt, och så måste du också göra.»

»Er son är mycket förderfvad, herr fabrikör», vågade Olsson säga.

»Han är inte sämre, han, än de fleste andre unge män. Och hvad Anna beträffar, så är väl också hon icke utan skuld, kan jag tänka. Inte går det så lätt att förföra en flicka, om hon inte själf vill . . . Men det är emellertid mycket sorgligt, och jag skall skriva till min son och riktigt lexa upp honom. Mera kan jag inte göra.»

Då fabrikören sade detta, gick han fram till sin chiffonnier, öppnade klaffen och tog därur en femtiokronssedel.

»Se här, gif Anna dessa pänningar. Skulle hon sedan

längre fram behöfva mera, så är jag inte njugg. Barnet skall jag också befria henne ifrån genom att köpa in det på barnhuset. Så blir saken småningom glömd och Anna en lika bra flicka för det.»

»Och detta är *allt*, hvad ni vill göra för mitt stackars, olyckliga barn?» Olsson sköt med förakt pänningarne ifrån sig.

»Ja, är det kanske inte nog? Tror du, att någon i mitt ställe kan gå längre?»

Gamle Olsson stod och stirrade i förtviflan framför sig. Anna var således hopplöst prisgifven åt sin olycka och ingen upprättelse var möjlig? Nå, hur kunde han väl ha trott någonting annat!

»Är det sant», frågade han sakta, »att er son redan är så godt som förlofvad? Då jag hörde det, ville jag inte tro därpå, ty huru kunde han då ha begått en sådan gärning?»

»Då Helge kommer hem från Paris, blir hans förlofning eklarad, det vill säga offentligt tillkännagifven. Jag blir då litet lugnare för honom, ty sedan måste han bli allvarligare.»

»Men om hans fästmö viste, att han förfört min dotter?»

»Du har kanske lust att säga henne det?» Fabrikörens panna rynkades.

»Ja; om jag skulle ha det?»

Den gamle arbetaren hade blifvit allt mera modig.

»Så skulle hon likafullt förlåta honom och inte därför bryta förbindelsen. Sådant där är ju så vanligt bland de ogifte karlarne och fruntimmerna tillgifva det så lätt. De skulle annars aldrig få sig någon man. Helge är dessutom i själ och hjärta en bra pojke, visserligen något lättsinnig, men det ger väl sig med tiden, blott han fått rasa ut.»

»Men mitt barn, min kära, lilla flicka!» utbrast den gamle arbetaren, sedan han stått en lång stund tyst. »Jag kan således ej göra något för henne», han brast i gråt och skylde sitt ansigte med sina af arbetet sträfva och valkiga händer. »Och jag som arbetat för er, herr fabrikör, i fyrå år, dag ut och dag in, för att ni skulle få omgifva er med all möjlig lyx, bo i ett palats med hustru och barn, åka i

granna vagnar och lefva hvar dag kräseliga! Mina hår ha grånat i förtid, jag har gifvit er alla mina kroppskrafter, och hvad har ni gifvit mig i utbyte? Ett knappt bröd och en medalj, en hedersslant, som icke skyddar mig för hunger på min ålderdom. Men sådan är *arbetarens lön!* Vi få aldrig klaga, aldrig knota, endast vara nöjde och tacksamme, till och med då edra herrar söner förföra våra unga döttrar!»

Icke en enda gång hade fabrikören gjort en min af att hejda den grånade arbetaren. Han gick af och an på golvet, med händerna på ryggen; stannade ibland, något blek, och såg på gamle Olsson.

»Jag skulle kunna svara», sade han slutligen, då Olsson tystnade. Han lät mycket lugn, kall, eftertänksam. »Men jag gör det inte, då du befinner dig i en sådan där sinnesstämning. Hade det varit någon annan än du, Olsson, som slungat mig i ansigtet dylika oförsämdheter, så hade jag låtit kasta honom utför trappan, men med dig har jag öfverseende för din stora bedröfvelses skull. När du kommer till besinning, skall du ångra dig, och då skola vi fortsätta det här samtalet. Jag har lofvat att inte öfverge Anna, och jag skall hålla det löftet. Men, Olsson», had lade sin hand på dennes böjda skuldra, »kom nu till lugn igen! Det, som har skett, kan ej ändras. Jag är mycket ledsen öfver, att det är min son, som varit orsaken till Annas fall, men», han drog litet ihop ögonen och dröjde på hvart ord, »hade det icke varit han, så hade det väl alltid blifvit någon annan.»

1001850921

ALL INFORMATION CONTAINED
HEREIN IS UNCLASSIFIED

DATE 11-15-83 BY SP-6 JRS/STW